

УДК 378.147:811

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2023.5.5>**Ірина ШЕСТОПАЛОВА**

професор кафедри іноземних мов та перекладу,
Міжрегіональна академія управління персоналом,
вул. Фрометівська, 2, м. Київ, Україна, 03039
ORCID: 0000-0002-0438-6743

Iryna SHESTOPALOVA

Professor at the Department of Foreign Languages and Translation,
Interregional Academy of Personnel Management,
2, Frometivska St, Kyiv, Ukraine, 03039
ORCID: 0000-0002-0438-6743

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
СТУДЕНТАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»****MODERN APPROACHES TO TEACHING A FOREIGN LANGUAGE
TO STUDENTS MAJORING IN “INTERNATIONAL RELATIONS”**

Стаття присвячена проблемі удосконалення ефективності викладання англійської мови здобувачам вищої освіти спеціальності «Міжнародні відносини».

***Метою** роботи є дослідження сучасних новітніх методів викладання іноземної мови, які дозволять сформувати у студентів даної спеціальності необхідні комунікативні навички мовної поведінки в ситуаціях професійного інішомовного спілкування.*

***Методологічну основу** дослідження становить концепція комунікативно-орієнтованого підходу як головної стратегії навчання іноземних мов, принцип діяльнісного характеру мовленнєвого спілкування, принципи формування професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності майбутніх фахівців.*

У дослідженні розглядається важливість навчання майбутніх фахівців саме усного спілкування англійською мовою, яке лежить в основі вирішення будь-якої дипломатичної проблеми, формування навичок його використання, формування інішомовної компетенції у конкретних професійних сферах комунікації. Комунікативна спрямованість навчального процесу з іноземної мови, яка є головною передумовою успішного практичного оволодіння іноземною мовою, передбачає застосування активних, інтерактивних, особистісно зорієнтованих методів навчання – дискусій, ділових ігор, методу проєктів, методу мовного портфоліо, кейс-методу, які імітують справжні ситуації професійного спілкування фахівців даної галузі. Водночас, перед тим, як застосовувати дані методи, необхідно пройти перший підготовчий етап формування мовної компетенції студентів – засвоєння базового лексико-граматичного матеріалу, певних слів, словосполучень, їх фонетичне відпрацювання, засвоєння певних граматичних правил, певних теоретичних питань функціонування мови, тобто, застосування так званого когнітивно-комунікативного підходу.

Тому у статті розглядається проблема поєднання цих двох навчальних етапів засвоєння мовного матеріалу, питання нестачі аудиторного часу для відпрацювання когнітивних і комунікативних завдань, питання як вмістити підготовчі етапи засвоєння матеріалу та відпрацювання навичок його практичного використання. Шляхом для вирішення цього питання вважається сучасна дидактична технологія перевернутого навчання, яка полягає в кардинальній реорганізації навчального процесу, у зміні розподілу часу, затраченого викладачем на пояснення нового матеріалу та його відпрацювання, дозволяє вивільнити час саме для усної комунікативної, суто практичної роботи на аудиторних заняттях.

*Таким чином, проведений аналіз сучасної наукової методичної літератури, дає підставу для розвитку ідеї про можливість і доцільність поєднання трьох сучасних підходів у навчанні іноземних мов – комунікативного, когнітивного і технології перевернутого навчання, в чому полягає **новизна дослідження**.*

*Результатом дослідження є **висновок** про те, що одним із шляхів підвищення ефективності практичної професійної комунікативної інішомовної підготовки студентів спеціальності «Міжнародні відносини» є застосування когнітивно-комунікативного підходу на основі використання технології перевернутого навчання.*

***Ключові слова:** комунікативна компетентність, комунікативна спрямованість навчального процесу, когнітивно-комунікативний підхід, технологія перевернутого навчання.*

The article is devoted to the problem of improving the effectiveness of teaching English to students of higher education majoring in International Relations.

***The purpose** of the work is to research the latest methods of teaching a foreign language, which will allow students of this specialty to develop the necessary communicative skills of language behavior in situations of professional foreign language communication.*

***The methodological basis** of the research is the concept of a communicative-oriented approach as the main strategy of learning foreign languages, the principle of the activity nature of speech communication, the principles of the formation of professionally oriented oral communicative competence of future specialists.*

The study examines the importance of teaching future specialists oral communication in English, which is the basis for solving any diplomatic problem, forming skills in its use, and forming foreign language competence in specific professional

areas of communication. The communicative orientation of the foreign language learning process, which is the main prerequisite for successful practical mastery of a foreign language, involves the use of active, interactive, personally oriented learning methods – discussions, business games, the project method, the language portfolio method, the case method, which simulate real situations of professional communication of experts in this field. At the same time, before applying these methods, it is necessary to pass the first preparatory stage of forming students' language competence – mastering basic lexical and grammatical material, certain words, phrases, their phonetic practice, mastering certain grammatical rules, certain theoretical issues of language functioning, that is, applying the so-called cognitive-communicative approach.

Therefore, the article examines the problem of combining these two educational stages of assimilating language material, the issue of lack of classroom time for practicing cognitive and communicative tasks, the question of how to accommodate the preparatory stages of assimilating the material and practicing the skills of its practical use. The way to solve this problem is considered to be the modern didactic technology of flipped learning, which consists in a radical reorganization of the educational process, in changing the distribution of the time spent by the teacher on explaining new material and working on it, which allows freeing up time specifically for oral communicative, purely practical work in classroom classes.

Thus, the analysis of modern scientific methodical literature provides a basis for the development of the idea of the possibility and expediency of combining three modern approaches in teaching foreign languages – communicative, cognitive and flipped teaching methods, which is **the novelty** of the research.

The result of the study is the **conclusion** that one of the ways to increase the effectiveness of practical professional communicative foreign language training of students majoring in "International Relations" is the use of a cognitive-communicative approach based on the use of flipped learning technology.

Key words: communicative competence, communicative focus of the educational process, cognitive-communicative approach, flipped learning technology.

Актуальність дослідження. Всім відомо, що у сучасному глобалізованому світі англійська мова стає також глобальною, мовою, якою розмовляють майже у кожній країні світу. Відповідно до цього, англійська мова стає необхідною навичкою для будь-якої людини, яка бажає працювати за кордоном або у багатонаціональній корпорації. І, безперечно, це в першу чергу стосується професії дипломата. Англійська мова є найбільш часто використовуваною мовою у сфері міжнародної політики та міжнародних відносин. Це мова, яка використовується різними міжнародними організаціями, такими як ООН, ВООЗ, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ОПЕК, АСЕАН, ООН з прав людини, СОТ, БРІКС, Інтерпол та інші. Усі заходи ООН, включаючи міжнародні зустрічі глав держав, саміти та інші зібрання, проводяться цією мовою. Усе міжнародне законодавство, укази, діалоги та дебати ведуться англійською мовою. НАТО також є глобальною організацією, яка працює англійською мовою через вимогу до її країн-членів спілкуватися спільною мовою. Таким чином, англійська мова є не просто інструментом, але вона часто є основою дипломатичної роботи.

Сучасний стан англійської мови як міжнародної мови та особливості її використання у світі створюють попит на її якісне викладання у професійній діяльності. Тому комунікаційна та англійська підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності «Міжнародні відносини» має величезне значення, і включає в себе не тільки розвиток навичок аналізу, розуміння роботи різних міжнародних організацій та політичних органів на всіх рівнях, але і оволодіння комунікативними навичками та техніками, характерними для політичного сектору в широкому розумінні цього терміна, зокрема, англійською мовою.

Метою статті є дослідження сучасних новітніх методів викладання іноземної мови здобувачам вищої освіти спеціальності «Міжнародні відносини», які дозволять досягнути підвищення його ефективності, сучасних технологій навчання, сформувані у студентів необхідні комунікативні навички мовної поведінки в ситуаціях професійного іншомовного спілкування.

Стан дослідженості проблеми. Враховуючи актуальність проблеми іншомовної підготовки студентів у їх професійній діяльності, знаходимо досить багато наукових праць і досліджень, присвячених даному питанню. Загальні проблеми іншомовної підготовки студентів у вищих навчальних закладах розглядали І. Бім, Т. Ільїна, І. Лернер, П. Підкасистий, В. Плахотник. Питаннями комунікативного підходу у навчанні іноземних мов цікавилися Г. Віддоусон, Н. Хомський, Т. Зубенко, С. Король, О. Кузнецова, С. Стойко та інші. Сучасними технологіями викладання іноземних мов, використанню інтерактивних методів навчання присвячені роботи відомих українських методистів С. Ніколаєвої та О. Пометун. Проблема когнітивно-комунікативного підходу досліджували Т. Балихіна, Г. Барабанова, І. Бім, М. Бородуліна, І. Зимня, С. Зонтова, І. Ігнатова, С. Ніколаєва, Я. Проскуркіна, Т. Самосенкова, Ю. Ситнов, С. Шатілов, А. Щепілова, А. Chamot, А. Johns, W. M. Rivers та інші. Важливим напрямком уваги науковців стала проблема перевернутого навчання, яка розглядається у дослідженнях С. Бейкера, Дж. Бергмана, Д. Беррета, М. Гормана, Г. Гріна, Т. Дрісколла, Г. Маршала А. Самса та інших вітчизняних і зарубіжних учених.

Виклад основного матеріалу. Навчання здобувачів даної спеціальності англійської

мови передбачає не тільки володіння лексичними та граматичними структурами, розуміння закономірностей даної мови, але має чітко виражену комунікативну спрямованість, необхідність озброїти майбутніх фахівців навичками практичного застосування мови у різноманітних ситуаціях професійного спілкування, забезпечити ефективне формування у майбутніх фахівців саме практичних навичок та вмінь. Фахівці з міжнародних відносин повинні володіти чудовими навичками усного та письмового спілкування, уміння і навичками переконання. Студенти повинні:

- оволодіти лексикою, специфічною для дипломатичних і міжнародних відносин;
- розуміти правила та методи усного та письмового висловлювання, які використовуються в дипломатії;
- володіти мистецтвом виступу в офіційній обстановці (дебати, зустрічі, конференції тощо);
- застосовувати стиль, характерний для дипломатичного спілкування;
- розуміти різні акценти англійської мови у реальних життєвих ситуаціях.

Важливість усного спілкування між учасниками дипломатичних дискусій важко переоцінити, оскільки саме воно лежить в основі вирішення будь-якої дипломатичної проблеми. Тому навчання англійської мови майбутніх фахівців з міжнародних відносин передбачає формування навичок її використання, формування іншомовної компетенції у конкретних професійних сферах комунікації [4].

Для досягнення цих завдань, як правило, застосовується комунікативна методологія, заснована на принципах інтерактивності, що забезпечують практику спілкування та занурення у мовний процес. Як справедливо зазначають науковці, сучасний підхід до вивчення іноземної мови стає більш функціональним, спрямованим на використання в різних сферах реального спілкування, де традиційна фундаментальна методика, просто засвоєння фонетичного, граматичного, лексичного матеріалу визнається пасивним, неактуальним і мало ефективним. В той час, як комунікативна методика припускає максимальне залучення студента до мовного процесу *на практиці* [8].

В сучасній методологічній науці центральною є справедлива думка про те, що комунікативна спрямованість навчального процесу з іноземної мови є головною передумовою успішного практичного її оволодіння студентами, створює ситуації максимально наближені до реального процесу мовного спілкування, створює комунікативну вмотивованість

мовленнєвої поведінки студентів, дозволяє здійснити підбір комунікативно-мовленнєвих тем, ситуацій, навчальних матеріалів, які найбільш відповідають потребам студентів даного напрямку. Звичайно, це передбачає такі види роботи, як групові, парні, застосування відео- і аудіоматеріалів, використання Інтернету, комп'ютерних засобів навчання. Дослідники зазначають, що для розвитку необхідних мовленнєво-комунікативних компетенцій важливо застосовувати активні, інтерактивні, особистісно зорієнтовані педагогічні технології. Маються на увазі такі методи, як дискусії, ділові ігри, метод проектів, метод мовного портфоліо, кейс-методи, які імітують справжні ситуації професійного спілкування фахівців даної галузі.

Але ж означені види роботи можуть бути ефективними вже на заключному етапі оволодіння темою, можуть застосовуватись лише після відпрацювання результатів вивчення і засвоєння певного матеріалу – лексичного, граматичного, виконання вправ, аналітичного читання. Сучасні науковці вже висловлюють думку про недосконалість застосування лише комунікативної методики, оскільки надання переваги говорінню та сприйняттю мови на слух обмежує якість засвоєння граматичних норм і правил, нерозуміння закономірностей і логіки їх застосування, призводить до збільшення кількості граматичних помилок [1; 3]. Серед недоліків даного методу зазначають не тільки недостатню увагу правопису, а і обмежену можливість збагачення словникового запасу та роботи зі складною лексикою, складність і неефективність для певної групи учнів, (наприклад, інтровертів, візуалів, які надають перевагу аналітичним методам засвоєння та зоровим засобам сприйняття матеріалу); передбачає здатність робити припущення та здогадки, що часто викликає теоретичні проблеми і призводять до плутанини у застосуванні мови на практиці, може залишити учнів із серйозними прогалинами у знаннях формальних аспектів їхньої цільової мови.

Тому завданням першого етапу формування мовної компетенції студентів є засвоєння базового лексико-граматичного матеріалу, певних слів, словосполучень, їх фонетичне відпрацювання, засвоєння певних граматичних правил, певних теоретичних питань функціонування мови.

Відповідно, наступний етап іншомовної підготовки студентів необхідно присвятити вже практичному формуванню професійної іншомовної компетенції, формуванню навичок практичної іншомовної комунікації, відповідні до даної професії – опрацювання про-

фесійної інформації з електронних іноземних джерел, проведення зустрічей з представниками іншомовної культури, проведення презентацій, міжнародних конференцій, ділових ігор та кейс методів, наближених до реальних ситуацій перемовин, опанування стилю ділового спілкування. [8].

У процесі навчання за комунікативним методом учні набувають комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації у процесі самої комунікації, після того, як вони оволодівають усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності на понадфразовому і текстовому рівнях. Комунікативні методи навчання іноземних мов, які базуються на гуманістичному підході, спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу, створюють передумови для ефективного поліпшення навчального процесу у вищих навчальних закладах. В процесі спілкування студенти навчаються:

- вирішувати складні задачі на основі аналізу обставин і відповідної інформації;
- висловлювати альтернативні думки;
- брати виважені рішення;
- спілкування з різними людьми;
- брати участь у дискусіях.

Таким чином, викладання іноземної мови для студентів спеціальності «Міжнародні відносини» повинно *поєднувати ці взаємопов'язані етапи* як складові іншомовної професійної компетентності фахівця, який має володіти як *знанням* іноземної мови, так і *навичками їх практичного застосування* у професійній діяльності [8]. Це означає, що у навчальному процесі з іноземних мов необхідно використовувати не тільки *комунікативний*, але й *когнітивний* підхід.

Когнітивний підхід – теорія навчання іноземних мов, розроблена на основі когнітивної психології – доводить, що вивчення того чи іншого лінгвістичного явища повинно спиратися на розумові процеси і дії, що лежать в основі розуміння і використання цього явища у мовленні, на розуміння його виникнення та використання у мові [1; 3]. Тобто, *когнітивно-комунікативний* метод викладання іноземних мов має в своїй основі принцип усвідомлення під час навчання. Вправи когнітивно-комунікативного характеру повинні захоплювати увагу студентів, підштовхувати їх пошукову зацікавленість у подальшому засвоєнні, вчити аналізувати, порівнювати, узагальнювати, відшукувати взаємозв'язки [3].

На думку дослідників, когнітивно-комунікативне навчання іноземних мов дає змогу

найповніше реалізувати освітньо-виховний потенціал предмета [1].

Таким чином, етап когнітивного засвоєння мовного матеріалу складає основу для розвитку у студентів уміння висловлюватися логічно та грамотно, аргументувати свою думку, спонтанно підтримати розмову або вести дискусію, ефективно працювати з завданнями комунікативного підходу. Саме когнітивний підхід у навчанні зможе зробити комунікативну методіку більш динамічною та ефективною [1].

Водночас, тут завжди постає *питання аудиторного часу* – проблема як встигнути, як вмістити підготовчі етапи засвоєння матеріалу та відпрацювання навичок його практичного використання. Практика показує, що, як правило, це буває важко, аудиторних годин на це не завжди вистачає. В умовах скорочення аудиторного часу, відведеного на вивчення іноземних мов, відмови від проведення аудиторних занять з іноземної мови в лабораторному режимі, збільшення чисельності здобувачів в академічних групах викладачам іноземних мов стає дедалі складніше досягати запланованих програмних результатів навчання, формувати у здобувачів необхідні загальні та професійні компетентності [8].

У вирішенні цієї проблеми може допомогти сучасна дидактична *технологія перевернутого навчання*, яка полягає в кардинальній реорганізації навчального процесу, у зміні розподілу часу, затраченого викладачем на пояснення нового матеріалу та його відпрацювання, дозволяє *вивільнити час саме для усної комунікативної, суто практичної роботи* на аудиторних заняттях.

Головним принципом, на якому ця технологія базується, є кардинальна перестановка основних етапів навчального процесу – класної та домашньої роботи, коли ознайомлення з новим матеріалом відбувається поза класом, тоді як аудиторна робота присвячується практичному застосуванню отриманих знань [10; 11].

Перенесення початкових етапів вивчення навчальних матеріалів з іноземної мови на самостійне опрацювання дає змогу звільнити обмежений аудиторний час від здійснення пізнавальних дій низького рівня та можливості його використання для здійснення когнітивної комунікаційної діяльності більш високого рівня. Тобто, процес запам'ятовування навчальної інформації може бути перенесено з аудиторії у сферу попереднього самостійного вивчення, що цілком відповідає студентоцентрованому підходу та заохочує здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу. Таким чином, процес ауди-

торного вивчення іноземної мови буде полягати в продуктивних діях викладачів для формування у здобувачів розуміння навчальної інформації, відпрацювання компетенцій для її застосування, аналізу, синтезу та оцінки [2].

Як зазначають у своєму дослідженні Рябуха Т. В., Гостіщева Н. О., Кулікова Л. А., Харченко Т. І., серед позитивних результатів використання технології перевернутого навчання у навчальному процесі з іноземних мов є наступні:

1. Ефективна реалізація першого підготовчого етапу, тобто, більш усвідомлене засвоєння мовного матеріалу, можливість для кожного студента якісно засвоїти необхідний лексико-граматичний матеріал, відпрацювати його стільки разів, скільки потрібно даному студенту, у зручний для себе час, у будь-якому зручному для себе місці. Таким чином, вирішується проблема нестачі теоретичних, граматичних знань, яка виникає у практиці застосування виключно комунікативної методики, можливість ефективного застосування необхідної на першому етапі класичної фундаментальної методики навчання іноземних мов – аналіз текстів, засвоєння граматики, індивідуальна робота з запам'ятовування лексики, розбір складних моментів – тобто, якісне засвоєння мовного матеріалу без витрачення на це аудиторного часу.

2. Ефективна реалізація комунікативної методики на аудиторних заняттях, можливість використати всі її переваги, можливість розвитку навичок практичного застосування мови, формування іншомовних компетенцій майбутніх фахівців-міжнародників.

3. Підвищення мотивації студентів, їх зацікавленості у заняттях, оскільки, по-перше, застосування таких методів, як дискусія, рольові ігри, презентації тощо є набагато цікавішими, ніж просте використання вправ. По-друге, попередній розбір і засвоєння матеріалу дає змогу кожному студенту приймати активну участь у цих активних та інтерактивних видах діяльності, відчувати власний прогрес, упевненість у своїх можливостях, що звичайно сильно впливає на мотивацію [7].

Процес засвоєння нових знань та набуття компетентностей у межах навчальної дисципліни складається із засвоєння теоретичного лекційного матеріалу, організації процесу набуття практичних навичок та умінь, керування процесом самостійної роботи здобувача вищої освіти та здійснення контролю засвоєння знань. Пропонується наступна логіка побудови навчального процесу на основі технології перевернутого навчання:

1. Самостійна робота студентів перед заняттям – опрацювання вказаних викладачем

матеріалів: інформації з підручника, розбір теоретичного матеріалу, аналітичне читання текстів, запам'ятовування граматичного та лексичного матеріалу, прослуховування аудіо матеріалів, перегляд відео, виконання вправ і тестів на розуміння, відповіді на запитання, виконання усних та письмових завдань; підготовка до словникового диктанту; підготовка презентацій, діалогів, рольових ігор тощо.

2. Аудиторна робота, яка складається з двох етапів:

– перевірка засвоєння знань студентів у вигляді тестів та контрольних робіт, усних відповідей на запитання, виконання практичних завдань, роз'яснення складних моментів;

– практика застосування засвоєного матеріалу на основі активного та інтерактивного навчання, виконання комунікативних завдань, презентації, дискусії, дебати, рольові ігри, кейси, проекти, конференції тощо.

3. Домашнє завдання після аудиторного заняття, яке включає складні практичні завдання на закріплення пройденної теми, а також виконання творчих (навчально-дослідницьких) завдань [5].

Однак, слід згадати кілька недоліків моделі «перевернутого» навчання. До перешкод ефективного використання технології перевернутого навчання відносять:

– Слабкі навички самостійної роботи студентів – необхідність вчити студентів вчитись самостійно, самостійна робота студентів повинна бути організованою – контрольованою та керованою.

– Використання технології перевернутого навчання, велика кількість СРС пов'язано з іншою проблемою – проблемою додаткового навантаження на викладача, що виходить за межі норми 1548 годин, яка включає навчальну, наукову, методичну, організаційну роботу.

– Технічні проблеми – необхідність запису відео матеріалів, лекцій, практичних завдань вимагає відповідного технічного забезпечення, навичок його використання.

– Необхідність розробки методичного забезпечення, розробки нових критеріїв оцінювання [6; 9].

Незважаючи на зазначені фактори, модель «перевернутого» навчання може бути досить ефективною у викладанні іноземних мов через її спрямованість на використання цільової мови в аудиторії, коли студенти залучені до інтерактивних видів роботи. Враховуючи результати досліджень у цій галузі, ми можемо зробити висновок, що модель «перевернутого» навчання є ефективною під час викладання лінгвістичних дисциплін для майбутніх учителів іноземної мови.

Під час «перевернутого» навчання студенти можуть контролювати процес засвоєння навчального матеріалу та вчитися з індивідуальним темпом. Вони мають змогу робити паузи при перегляді або заново переглядати відеоматеріали, складати список запитань, обговорювати матеріал зі своїми викладачами та одногрупниками в аудиторних умовах. «Перевернуте» навчання дозволяє використовувати аудиторний час для набуття навичок участі у спільних проектах та групових дискусіях. Це мотивує студентів до взаємонавчання та засвоєння ключових моментів кооперативно за підтримки викладача.

Висновки. Завдяки технології перевернутого навчання ми можемо поєднати комунікативний підхід, активні та інтерактивні методи навчання з когнітивними, класичними аналітичними, що дає змогу ефективно використати їх переваги та звести до мінімуму їх недоліки, залишивши засвоєння необхідного мовного матеріалу на самостійну домашню роботу, а аудиторні заняття присвятивши його практичному застосуванню, реальному спіл-

куванню, відпрацюванню необхідних майбутнім фахівцям умінь і навичок володіння іноземною мовою у наближених до професійних ситуаціях.

Отже, безумовними перевагами технології «перевернутого навчання» можемо вважати такі показники, як:

- раціоналізація використання аудиторного часу;
- більш усвідомлене засвоєння студентами матеріалу;
- активізація взаємодії студентів між собою, взаємодії між викладачем та студентами;
- посилення автономної позиції студента в освітньому процесі;
- оптимізація розвитку критичного мислення і креативності у студентів, їх перетворення на інтегративну частину освітнього процесу.

Таким чином, дослідження доводять, що технологія «перевернутого навчання» має безумовно позитивний вплив на ефективність та активізацію процесу навчання іноземних мов, зокрема, студентів спеціальності «Міжнародні відносини».

Література:

1. Годованець Н. Когнітивно-комунікативний підхід при навчанні іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* 2016. Вип. 1. С. 94–96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2016_1_22 (дата звернення: 20.07.2023).
2. Довгань Л. «Перевернуте навчання» як студентоцентризований підхід до викладання іноземних мов. *Молодь і ринок.* 2021. № 5/191. С. 104–108. DOI: <https://doi.org/10.24919/2617-0825.5/191.2021> (дата звернення: 18.07.2023).
3. Канюк О. Когнітивно-комунікативний підхід у методиці викладання іноземної мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології. Збірник наукових праць.* Ужгород. 2019. № 17. С. 231–239. URL: <http://philol-zbirnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/philol/article/view/120> (дата звернення: 20.07.2023).
4. Каричковський В. Д. Основні аспекти навчання іноземної мови в немовних вищих навчальних закладах України. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки.* 2017. № 77(1). С. 81–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_77%281%29__17 (дата звернення: 19.07.2023).
5. Конопляник Л. Використання технології «перевернутий клас» при навчанні фахової іноземної мови. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр. Нац. авіац. ун-ту .* 2019. № 2(15). С. 38–45.
6. Приходькіна Н. Використання технології "переверненого навчання" у професійній діяльності викладачів вищої школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* 2014. № 30. С. 141–144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_30_53. (дата звернення: 19.07.2023).
7. Рябуха Т.В., Гостіщева Н.О., Кулікова Л.А., Харченко Т.І. Перевернуте навчання як інноваційна технологія викладання іноземних мов у вищій школі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі.* 2020. № 72, Т. 2. С. 100–106. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.72-2.20> (дата звернення: 21.07.2023).
8. Струтинська Л., Станкевич І. Етапи розвитку мовної компетенції та методи викладання іноземних мов студентам міжнародних відносин. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини.* 2013. № 32. С. 234–239. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/VLNU_Mv_2013_32_32.pdf (дата звернення: 22.07.2023).
9. Яблоков С. «Перевернуте» навчання англійської мови за професійним спрямуванням. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2021. № 6 (110). С. 237–254. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/26.pdf> (дата звернення: 18.07.2023).
10. Bergmann J. Solving the Homework Problem by Flipping the Learning. ASCD, 2017. 100 p.
11. Bergmann J., Sams A. Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day. Washington DC: International Society for Technology in Education, 2012. 112 p.

References:

1. Godovanets N. (2016). Kognitivno-kommunikativnyy podkhod k novomu inozemnomu dvizheniyu [Cognitive-communicative approach in learning foreign language]. *Naukoviy visnik Uzhgorodskogo universytetu. Seriya : Pedagogika. Sotsial'naya rabota – Scientific newsletter of Uzhgorod University. Series: Pedagogy. Social work*, 1, 94–96 [in Ukrainian].
2. Dovgan' L. (2021). «Perevernute obucheniya» kak studencheskiy tsentr podgotovki k obucheniyu v inozemnykh movakh ["Flip learning" as a student-centered approach to teaching foreign languages]. *Mołod' i rynok – Young people and the market*, 5/191, 104–108 [in Ukrainian].
3. Kanyuk O. (2019). Kognitivno-komunikativnyy pidkhid u metodytsi vykladannya inozemnoyi movy. [Cognitive-communicative approach in foreign language teaching methodology]. *Suchasni doslidzhennya z inozemnoyi filolohiyi. Zbirnyk naukovykh prats – Modern research on foreign philology. Collection of scientific papers*, 17, 231–239. Uzhhorod [in Ukrainian].
4. Karychkovs'kyi V. (2017). Osnovni aspekty navchannya inozemnoyi movy v nemovnykh vyshchyykh navchal'nykh zakladakh Ukrainy [Basic aspects of foreign language teaching in non-language higher educational institutions of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats' Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Pedahohichni nauky – Collection of scientific works of Kherson State University. Pedagogical sciences*, 77(1), 81–85 [in Ukrainian].
5. Konoplyanyk L. (2019). Vykorystannya tekhnolohiyi «perevernutyy klas» pry navchanni fakhovoyi inozemnoyi movy [The use of the "flipped class" technology in teaching a professional foreign language]. *Visnyk Natsional'noho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Pedahohika. Psykholohiya : zbirnyk naukovykh prats – Bulletin of the National Aviation University. Series: Pedagogy. Psychology: a collection of scientific papers*, 2(15), 38–45 [in Ukrainian].
6. Prykhod'kina N. (2014). Vykorystannya tekhnolohiyi "perevernenoho navchannya" u profesiyniy diyal'nosti vykladachiv vyshchoyi shkoly [The use of "flipped learning" technology in the professional activity of higher school teachers]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya : Pedahohika. Sotsial'na robota – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Pedagogy. Social work*, 30, 141–144 [in Ukrainian].
7. Ryabukha T.V., Hostishcheva N.O., Kulikova L.A., Kharchenko T.I. (2020). Perevernute navchannya yak innovatsiyna tekhnolohiya vykladannya inozemnykh mov u vyshchii shkoli [Flipped learning as an innovative technology for teaching foreign languages in higher education]. *Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchii i zahal'noosvitniy shkoli – edagogy of the formation of a creative personality in higher and secondary schools*, 72, vol. 2, 100–106 [in Ukrainian].
8. Strutyns'ka L., Stankevych I. (2013). Etapy rozvytku movnoyi kompetentsiyi ta metody vykladannya inozemnykh mov studentam mizhnarodnykh vidnosyn. [Stages of development of language competence and methods of teaching foreign languages to students of international relations]. *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya mizhnarodni vidnosyny – Bulletin of Lviv University. International relations series*, 32, 234–239. [in Ukrainian].
9. Yablokov S. (2021). «Perevernute» navchannya anhliys'koyi movy za profesiynym spryamuvannyam ["Flipped" teaching of the English language in a professional direction]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 6 (110), 237–254. [in Ukrainian].
10. Bergmann J. (2017). *Solving the Homework Problem by Flipping the Learning*. ASCD, 100 p.
11. Bergmann J., Sams A. (2012). *Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day*. *International Society for Technology in Education*. Washington DC, 112 p.